

Dijital Çeviride İşlevsel Metinlerin Eşdeğerlik ve Yeterliliği

Angelika Loginova
Lomonosov Moscow State University/Russia
estangelique@gmail.com

Öz

Çeviri kısaca bir dildeki metni başka bir dile anlaşılır bir şekilde aktarma işlemi ve sürecidir. Yüzyıllar boyunca çeviri işlemi dillerin sözlük ve gramer kitapları aracılığıyla bir uzman tarafından yapılmıştır. Teknolojinin gelişmesi çoğu alanda olduğu gibi çeviri sahasında da çeşitli değişikliklere ve yeniliklere sebep olmuştur. Günümüzde çeviri biliminin bazı alanları, özellikle de çeviri metodolojisi, dijitalleşme yolunda gelişmektedir ve 'dijital çeviri' kavramı ortaya çıkmıştır. Zamanla kalem ve kağıtla yapılan çeviri yerini teknolojik araçlara bırakmıştır. Otomatik çeviri ile başlayan bu yeniliği bilgisayar destekli çeviriler takip etmiştir. İnternetin de gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla otomatik çeviri teknolojisi kullanıcılar arasında daha popüler hale gelmiştir. Bu tür araçlarla yapılan çevirilerin başarısı tartışmalıdır. Otomatik çeviriler biçim olarak metnin yapısını korusalar da anlam olarak bunu her zaman sağlayamazlar. Çeviride kullanılan kelimeler istatistiksel olarak seçildiği için bir anlam incelemesi ve metin çözümlemesi yapılmaz. Bu da ortaya başarısız bir çeviri işi çıkarır. Başarılı bir çeviri gerçekleştirmek için dikkat edilmesi gereken en önemli iki özellik eşdeğerlik ve yeterliliklerdir. Bu kavramlar birbirlerine oldukça yakındır. Eşdeğerlik, kelimelerden ziyade anlamın doğru aktarımı ve metnin tutarlılığının sağlanmasıdır. Yeterlilik ise çevrilen metnin orijinal metin ile muhabata aynı etkiyi vermesidir. Kısaca eşdeğerlik metnin anlaşılmasını yeterlilik ise metnin algılanmasını sağlar. Çeviride ilk olarak metin için doğru olduğu düşünülen çeviri yöntemi bulunduğundan sonra yapılan çevirinin eşdeğerlik ve yeterlilik şartlarını sağlayıp sağlamadığı belli kriterlere göre kontrol edilmelidir. Her metnin kendine özgü farklı bir işlevi ve içeriği vardır. Bu yüzden tüm metinleri kapsayan tek bir araç ve yöntemden bahsedilemez. Farklı türler farklı çeviri yöntemlerini gerektirir. Bu çalışmada seçilen metinler günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan yönlendirici, uyarıcı ve durum hakkında bilgi verici levha ve pano yazılarıdır. Bu tür yazılar işlevsel metin türü grubuna girerler. İşlevsel metinler kısaca kullanma kılavuzları, pano yazıları veya uyarı levhalarıdır. Bu metinlerin çevirisinde eşdeğerlik ve yeterliliğin sağlanması son derece önemlidir. Doğru anlam ve etki tam olarak verilmelidir. Çünkü bu metinlerin amacı hedef kitleyi doğru ve duruma uygun şekilde yönlendirmektir. Metnin gönderdiği mesaj tüm alıcılar tarafından doğru anlaşılmalıdır ve aynı etkiyi vermelidir. Turistlerin sıkça ziyaret ettiği yerlerde bu metinlerin otomatik çeviri yöntemiyle hedef kitlenin anlayabileceği bir dilde yazıldığı görülmektedir. Ancak bu çevirilerin her zaman başarılı olduğu söylenemez. İşlevsel metinlerin çevirisinin kalitesiz olmasının nedenleri arasında, makine çevirisi araçlarının yaygın profesyonel olmayan kullanımı, çevirmenin yetersiz nitelikleri ve işlevsel metinlerin özel niteliklerinin anlaşılmasındadır. İşlevsel metinlerin kötü şekilde çevrilmesi sorunun çözülmesi gerekli ve önemlidir. Çünkü kötü tercümelemler ciddiye alınmaz bu da talimatlara uyulmaması davranışını getirir. Çalışmada oluşan bu çeviri problemleri belirtilecek ve öneri ve çözümler dile getirilecektir. Çalışmanın amacı, kısa işlevsel metinlerin Türkçe'den Rusça'ya ve İngilizce'ye çevirisinde sıklıkla çeviri eşdeğerliği ve yeterliliği ihlali özen gösterilmediği sorununu tespit etmektir. Araştırma yöntemi, birikmiş materyali çeviribilim metodları açısından analiz etmektir. Çalışmada Türkiye dilsel manzarasında bulunan ya da tarafımızca otomatik çeviri araçlarla tercüme edilen Türkçe işlevsel metinlerin İngilizce ve Rusça çevirileri gösterilecek ve yapılan çeviriler eşdeğerlik ve yeterlilik açısından değerlendirilecektir. Bu metinlerin başarılı şekilde çevrilmesinde dijital çeviri araçlarının nasıl kullanılabileceği hakkında öneriler de bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Eşdeğerlik, yeterlilik, çeviri, otomatik çeviri, işlevsel metinler*